

OCMW van Schaarbeek
SOCIAAL OBSERVATORIUM
Eerste observatierapport 2019
Synthese

VOORSTELLING

Het [eerste rapport](#) van het Sociaal Observatorium werd in december 2019 aan de raad voor maatschappelijk welzijn voorgesteld en verschillende van de resultaten van dit rapport zijn al opgenomen in de algemene beleidsnota 2020.

Dit rapport schetst een eerste balans van de gegevens en studies die de acties van het OCMW van Schaarbeek voor de komende jaren beter zouden kunnen leiden en in perspectief plaatsen, waarbij vertrokken wordt van twee belangrijke vragen die al een zeker debat op gang gebracht hadden:

- Hoeveel inwoners van Schaarbeek genieten financiële bijstand van het OCMW? Ligt dit aantal hoger dan in andere gemeenten? Zo ja, waarom?
- Wat is de gemiddelde duur van deze bijstand? Zijn er veel mensen die gedurende meerdere jaren geholpen worden? Zo ja, wat zijn de redenen daarvoor?

[Tientallen sociale indicatoren](#) werden hiervoor geanalyseerd om de 581 OCMW's van België te kunnen vergelijken, vergezeld van uitleg en commentaar in een toegankelijke taal en van een glossarium en andere pedagogische tips, daar waar de woordenschat meer gespecialiseerd is.

BELANGRIJKSTE VASTSTELLINGEN

Vanuit economisch oogpunt is Schaarbeek een van de armste gemeenten van België en daardoor is het OCMW van de gemeente een van de OCMW's met het hoogste aantal begunstigde burgers (vijfde plaats in België). Dit verschijnsel betreft heel het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en in het bijzonder de gemeenten Molenbeek, Sint-Joost, Sint-Gillis, Anderlecht, Vorst en Stad Brussel.

Voor de rest staat de sociologie van Schaarbeek, als we de evolutie van de verschillende indicatoren vergelijken, niet veraf van die van de gewestelijke en nationale gemiddelden en verschilt ze er ook niet enorm van.

Door Schaarbeek met andere gemeentelijke realiteiten en in het bijzonder met andere Brusselse OCMW's met een vergelijkbare sociologie in verband te brengen, was het wel mogelijk om specifieke kenmerken te identificeren:

1. Het **aantal begunstigten** stijgt voortdurend in Schaarbeek.

Dit is duidelijk zichtbaar bij de begunstigten die jonger zijn dan 25 jaar. Als we rekening houden met alle verhoudingen volgen de **groeipercentages** van Schaarbeek, van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en van België dezelfde evolutie. Ze zijn bijna altijd positief en zowel de opwaartse als neerwaartse schommelingen van de indicator lopen quasi synchroon voor de drie geografische eenheden.

Het lijkt er dus op dat contextuele macro-factoren de evolutie van het aantal begunstigten harder beïnvloeden dan lokale specifieke kenmerken. In eerste instantie gaat het daarbij om de economische conjunctuur en de aangenomen strategieën op beleidsvlak.

2. Het feit dat er gemiddeld lichtjes meer **vrouwen** dan **mannen** een leefloon ontvangen, ook al is dit verschil klein en neigt het ertoe nog te verkleinen, is een constante die weinig beïnvloed wordt door lokale factoren.

- Ongeacht de lokale context hebben vrouwen over het algemeen een lagere werkgelegenheidsgraad en worden ze meer blootgesteld aan het risico op armoede dan mannen. Meer in het bijzonder hebben vrouwen die een leefloon genieten vaker dan mannen een gezin ten laste.
3. Jongeren **onder de 25 jaar** vertegenwoordigen alleen al bijna een derde van alle begunstigten. In Schaarbeek zijn jonge leefloonbegunstigden ook bijzonder talrijk in vergelijking met de residentiële bevolking: van de 18- tot 24-jarigen is één op vijf leefloonbegunstigde (in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft enkel Molenbeek een hoger percentage jongeren die van het OCMW afhangen).
 4. Het aandeel **samenwonende** begunstigten en begunstigten **met gezinslast** is de laatste jaren zichtbaar toegenomen in Schaarbeek, ten koste van de categorie **alleenstaanden**.
Officieel is meer dan 70% van de leefloonbegunstigden een persoon met een gezin. In deze twee categorieën vinden we heel wat **jongeren** (samenwonenden) en **vrouwen met kinderen en zonder partner** (gezinslast) terug.
Enkel een klein deel van deze dynamiek kan verklaard worden door een demografische verandering van de Schaarbeekse bevolking. We moeten er inderdaad vanuit gaan dat de administratieve gegevens betreffende de familiale categorie niet altijd overeenstemmen met demografische en sociologische criteria en dit geldt in het bijzonder voor de zogenaamde categorie van “samenwonenden” waarin zowel personen ingedeeld worden die echt als koppel samenwonen zonder kinderen, als jongeren die nog bij hun ouders wonen of medehuurders met als enige band dat ze een woning aan een betaalbare prijs delen.
 5. In Schaarbeek heeft bijna één begunstigde op twee niet de Belgische **nationaliteit**.
Dit aandeel is groter dan op nationaal en gewestelijk niveau, maar niet omwille van een grotere afhankelijkheid van sociale bijstand van vreemdelingen. Het zou eerder het tegenovergestelde moeten zijn als we de verschillende bevolkingen vergelijken.
Niet-EU onderdanen zijn namelijk oververtegenwoordigd in Schaarbeek ten opzichte van hun aandeel in de residentiële bevolking, maar veel minder dan op nationaal niveau. **EU-onderdanen** zijn dan weer ondervertegenwoordigd in Schaarbeek.
 6. De verdeling van het aantal begunstigten in functie van de **duur van de bijstand** toont voor Schaarbeek een dynamiek die overeenstemt met die van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en van heel België.
Als we de situatie van de 19 Brusselse OCMW's van naderbij bekijken, blijkt dat de dynamieken vrij gelijkaardig zijn en dicht bij elkaar liggen. Er blijken echter verschillen te zijn, vooral voor wat het aandeel begunstigten betreft die sinds een of twee jaar gesteund worden. Er moet echter vanuit gegaan worden dat deze variabelen over de duur van de bijstand ons enkel kwantitatieve informatie geven, terwijl de opdracht van de OCMW's is om eenieder de mogelijkheid te bieden om een menswaardig leven te leiden.
 7. Bij de meeste geanalyseerde indicatoren is Schaarbeek in het gezelschap van dezelfde zes Brusselse gemeenten: Molenbeek, Sint-Joost, Sint-Gillis, Anderlecht, Vorst, Stad Brussel.

HYPOTHESEN EN WERKPISTES

Als conclusie identificeert dit eerste rapport van het Sociaal Observatorium drie **problematische hoofdlijnen**:

1. **Toestand van de jongeren.** In Schaarbeek geniet één op vijf van de 18- tot 24-jarigen een leefloon: *Hoe moeten we een dergelijk verschijnsel interpreteren? Welke deuren bleven voor deze jongeren gesloten? Wat vertegenwoordigt het beroep doen op een sociale bijstand in hun trajecten? Welke deuren opent het OCMW voor deze jongeren? Welke verschillen bemerken we tussen de trajecten*

van de mannen en die van de vrouwen?

2. **Gezinslast.** Officieel maakt meer dan 70% van de begunstigden deel uit van een gezin (samenwonenden of personen met een gezinslast). In deze twee categorieën is er een hoge concentratie jongeren en eenoudergezinnen waarvan het gezinshoofd vaak een vrouw van buitenlandse afkomst is: *Hoe moeten we dit verschijnsel interpreteren? Weerspiegelen deze administratieve gegevens de sociologie van de lokale bevolking? Zijn de gezinslast, het feit deel uit te maken van eenoudergezinnen en de opvoeding van de kinderen stimulansen of belemmeringen bij de realisering van een project?*
3. **Begunstigden afkomstig uit immigratie.** Rekening houdend met de sociologie van Schaarbeek zijn kwesties zoals de nationaliteit, taalbeheersing, afkomst, interculturele relaties en migratieplannen van de personen allemaal onderwerpen waarmee goed rekening gehouden moet worden, die grondig onderzocht moeten worden en die niet los van elkaar behandeld mogen worden: *Doet de bevolking van buitenlandse afkomst vaker en langduriger een beroep op sociale bijstand dan nationale onderdanen? Zo ja, om welke redenen? Met welke resultaten? En wat zijn de verschillen op dit vlak tussen de trajecten van de mannen en die van de vrouwen?*

Op basis hiervan geeft het Rapport vervolgens enkele **onderzoekshypothesen**:

- Tewerkstelling is de beste manier om te zorgen voor duurzame emancipatie van de begunstigde burger
- Een jongere zonder opleiding aan het werk zetten staat gelijk met een ‘retourticket’ voor het OCMW
- Vrouwen die een gezin ten laste hebben, ontvangen langer bijstand dan alleenstaande of samenwonende vrouwen
- Vreemdelingen integreren zich vlugger als ze bijstand van het OCMW genieten
- De begeleiding die tijdens de eerste 24 maanden aangeboden wordt is een belangrijk keerpunt in de evolutie van de individuele trajecten

Er worden ook hypothesen gegeven voor wat de verwachte resultaten en de mogelijke gevolgen op het sociale beleid van het OCMW betreft.

Vertrekkend van een of meerdere van deze hypothesen zou er, aan de hand van een **participatieve enquête** ‘ingezoomd’ kunnen worden op de levenstrajecten van bepaalde begunstigden om belangrijke kritieke punten op te sporen (gebrek aan kwalificatie, onderbreking van studieprojecten, schuldenlast, huisvesting, scholing van de kinderen enz.).

TE DOWNLOADEN DOCUMENTEN (ENKEL IN HET FRANS):

[Eerste observatierapport 2019](#)

[Statistiekenbijlage](#)

[Functiebeschrijving](#)

VRAGEN? SUGGESTIES? ZIN OM MEER TE WETEN?

Carlo Caldarini

CPAS / OCMW van Schaarbeek
Dienst van de Secretaris-generaal
Sociaal Observatorium

carlo.caldarini@cpas-schaerbeek.brussels